

# Spis treści

|                                                                                                                              |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Przedmowa (Bronisław Siemieniecki)</b> . . . . .                                                                          | <b>9</b>  |
| <b>część I. Media a cywilizacje</b>                                                                                          |           |
| <b>ROZDZIAŁ 1. Komunikacja a społeczeństwo (Bronisław Siemieniecki)</b> . . . . .                                            | <b>15</b> |
| 1.1. Media w historii cywilizacji . . . . .                                                                                  | 15        |
| 1.1.1. Epoka języka mówionego . . . . .                                                                                      | 17        |
| 1.1.2. Epoka pisma . . . . .                                                                                                 | 18        |
| 1.1.3. Epoka mediów elektronicznych . . . . .                                                                                | 21        |
| 1.2. Komunikacja społeczna za pośrednictwem mediów . . . . .                                                                 | 22        |
| 1.2.1. Determinizm technologiczny . . . . .                                                                                  | 27        |
| 1.2.2. Determinizm medialny . . . . .                                                                                        | 29        |
| 1.2.3. Związki technologii ze społeczeństwem . . . . .                                                                       | 30        |
| 1.3. Pojęcie i podstawowe koncepcje społeczeństwa informacyjnego . . . . .                                                   | 33        |
| 1.3.1. Teoria Daniela Bella . . . . .                                                                                        | 34        |
| 1.3.2. Teorie twórców szkoły Toronto . . . . .                                                                               | 36        |
| 1.3.3. Teoria Alvina Tofflera . . . . .                                                                                      | 38        |
| 1.3.4. Teoria Lindy Groff . . . . .                                                                                          | 41        |
| 1.3.5. Teoria Francis Fukuyamy . . . . .                                                                                     | 42        |
| 1.3.6. Inne koncepcje i opracowania . . . . .                                                                                | 44        |
| <b>ROZDZIAŁ 2. Media w wymiarze społecznym i indywidualnym (Bronisław Siemieniecki)</b> . . . . .                            | <b>51</b> |
| 2.1. Media w społeczeństwie . . . . .                                                                                        | 51        |
| 2.1.1. Społeczne korzenie mediów . . . . .                                                                                   | 52        |
| 2.1.2. Społeczność internetowa a świat rzeczywisty . . . . .                                                                 | 55        |
| 2.1.3. Masowość, szybkość i presja chwili w mediach . . . . .                                                                | 58        |
| 2.2. Człowiek w świecie mediów . . . . .                                                                                     | 60        |
| 2.2.1. Samotność w świecie medialnym . . . . .                                                                               | 60        |
| 2.2.2. Język mediów interaktywnych . . . . .                                                                                 | 61        |
| 2.2.3. Tożsamość w mediach . . . . .                                                                                         | 63        |
| 2.2.4. Człowiek w sieci informacji medialnej . . . . .                                                                       | 66        |
| <b>ROZDZIAŁ 3. Media wytworem i kreatorem współczesnej kultury – kulturowe uwarunkowania mediów (Janusz Gajda)</b> . . . . . | <b>69</b> |
| 3.1. Kultura światem człowieka . . . . .                                                                                     | 69        |
| 3.1.1. Podstawowe rozróżnienie pojęć dotyczących kultury . . . . .                                                           | 69        |
| 3.1.2. Dwa megatrendy rozwoju kultury jako wyzwanie edukacyjne . . . . .                                                     | 71        |

|                                                                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2. Kultura globalna podstawą współczesnej paidei i humanizmu .....                                                       | 76  |
| 3.2.1. Kultura pojmowana globalnie .....                                                                                   | 76  |
| 3.2.2. Współczesne rozumienie paidei i humanizmu .....                                                                     | 79  |
| 3.3. Rola mass mediów i hipermediów w kreowaniu kultury popularnej .....                                                   | 80  |
| 3.3.1. Miejsce sztuki we współczesnej kulturze .....                                                                       | 80  |
| 3.3.2. Popularność jako jeden z głównych czynników decydujących o rozwoju kultury .....                                    | 81  |
| 3.3.3. Wartości sztuki prezentowanej w mass mediach i hipermediach .....                                                   | 82  |
| 3.4. Rola mediów w kształtowaniu wielopłaszczyznowej tożsamości osobniczej i narodowej oraz rozumieniu innych kultur ..... | 84  |
| 3.4.1. Ambiwalentna rola mediów masowych i multimediów w kształtowaniu tożsamości kulturowej i narodowej .....             | 84  |
| 3.4.2. Mass media a zrozumienie innych kultur .....                                                                        | 87  |
| 3.4.3. Rola mediów regionalnych w stymulowaniu rozwoju kultury, praworządności i integrowaniu środowiska .....             | 90  |
| 3.5. Determinanty kulturowe edukacji medialnej .....                                                                       | 91  |
| 3.5.1. Kulturotwórcze funkcje mass mediów i hipermediów .....                                                              | 91  |
| 3.5.2. Kulturowe i sytuacyjne uwarunkowania rozumienia informacji .....                                                    | 94  |
| 3.5.3. Sposoby i zakres manipulacji w mediach .....                                                                        | 98  |
| 3.5.4. Kultura moralna jako istotny składnik kompetencji medialnych nadawcy i odbiorcy .....                               | 102 |
| 3.6. Mass media i przemiany kultury współczesnej (Zbyszek Melosik) .....                                                   | 108 |
| 3.6.1. Mass media i społeczeństwo konsumpcji .....                                                                         | 108 |
| 3.6.2. Mass media i kultura upożewania .....                                                                               | 109 |
| 3.6.3. Reality show – powrót do rzeczywistości? .....                                                                      | 111 |
| 3.6.4. Mass media i amerykańskizacja .....                                                                                 | 113 |
| 3.6.5. Mass media i generacja X/generacja Y .....                                                                          | 114 |
| 3.6.6. Globalny nastolatek .....                                                                                           | 115 |
| 3.6.7. Mass media, płeć, ciało .....                                                                                       | 118 |
| 3.6.8. Pedagogika, media, kultura popularna .....                                                                          | 119 |
| Pytania i zadania kontrolne .....                                                                                          | 121 |
| Literatura podstawowa .....                                                                                                | 121 |

## część II. Media w pedagogice

|                                                                                            |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>ROZDZIAŁ 1. Przedmiot i zadania mediów w komunikacji (Bronisław Siemieniecki) .....</b> | <b>125</b> |
| 1.1. Rys historyczny wykorzystania mediów w edukacji .....                                 | 125        |
| 1.1.1. Zasada pogłębłości .....                                                            | 127        |
| 1.1.2. Dwa filary tworzące technologię kształcenia .....                                   | 130        |
| 1.1.3. Technologia kształcenia .....                                                       | 133        |
| 1.1.4. Edukacja medialna .....                                                             | 136        |
| 1.2. Pojęcie, cele i przedmiot pedagogiki medialnej .....                                  | 140        |
| 1.3. Obszary pedagogiki medialnej .....                                                    | 149        |
| 1.4. Zadania i funkcje pedagogiki medialnej .....                                          | 150        |
| <b>ROZDZIAŁ 2. Media w katalogu środków dydaktycznych (Maciej Tanaś) .....</b>             | <b>152</b> |
| 2.1. Klasyfikacja, cechy i etapy rozwoju mediów jako środków dydaktycznych .....           | 152        |
| 2.2. Pedagogiczne funkcje komputera .....                                                  | 166        |
| 2.3. Komputeryzacja procesu kształcenia w świetle zasad dydaktycznych .....                | 169        |

|                                                                                                                            |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>ROZDZIAŁ 3. Wybrane modele komunikowania</b> (Stanisław Juszczyk)                                                       | <b>176</b> |
| 3.1. Model wszechmocy propagandy                                                                                           | 177        |
| 3.2. Model przekazu sygnałów                                                                                               | 178        |
| 3.3. Model aktu perswazyjnego                                                                                              | 180        |
| 3.4. Model dyfuzyjny                                                                                                       | 181        |
| 3.5. Model wspólnoty doświadczeń                                                                                           | 182        |
| 3.6. Model socjologiczny                                                                                                   | 182        |
| 3.7. Model społeczno-kulturowy                                                                                             | 183        |
| 3.8. Model lingwistyczny                                                                                                   | 183        |
| 3.9. Model komunikacji interpersonalnej                                                                                    | 184        |
| 3.10. Alternatywne modele komunikowania                                                                                    | 186        |
| 3.11. Komunikacja a uczenie się                                                                                            | 188        |
| 3.12. Interaktywny model kształcenia medialnego                                                                            | 189        |
| <b>ROZDZIAŁ 4. Wychowanie a media</b> (Maciej Tanaś)                                                                       | <b>193</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 5. Media a patologie</b> (Bronisław Siemieniecki)                                                              | <b>204</b> |
| 5.1. Media a agresja i przemoc                                                                                             | 204        |
| 5.1.1. Płaszczyzny badań nad przemocą w mediach                                                                            | 204        |
| 5.1.2. Pojęcie przemocy w mediach                                                                                          | 206        |
| 5.2. Dylematy teoretyczne agresji i przemocy w mediach                                                                     | 206        |
| 5.2.1. Teoria uczenia się                                                                                                  | 208        |
| 5.2.2. Teoria katharsis                                                                                                    | 210        |
| 5.2.3. Teoria instynktów                                                                                                   | 210        |
| 5.2.4. Teoria kognitywistyczno-konstruktywistyczna                                                                         | 211        |
| 5.3. Zagrożenia wynikające z powszechnego stosowania technologii informacyjnej                                             | 212        |
| 5.3.1. Zanik wartości humanistycznych – technokratyczny sposób widzenia świata                                             | 213        |
| 5.3.2. Manipulacja i sterowanie świadomością ludzi                                                                         | 215        |
| 5.3.3. Trudności w przystosowaniu się do zasad funkcjonujących w społeczeństwie informacyjnym. Uzależnienie od technologii | 218        |
| 5.3.4. Patologie związane z użytkowaniem Internetu                                                                         | 222        |
| 5.3.5. Wnioski dla praktyki edukacyjnej                                                                                    | 232        |
| <b>ROZDZIAŁ 6. Metodologia badań w pedagogice medialnej</b> (Stanisław Juszczyk)                                           | <b>234</b> |
| 6.1. Ogólne refleksje metodologiczne                                                                                       | 235        |
| 6.2. Rodzaje badań naukowych                                                                                               | 238        |
| 6.2.1. Badania ilościowe                                                                                                   | 239        |
| 6.2.2. Badania jakościowe                                                                                                  | 241        |
| 6.3. Struktura badań empirycznych                                                                                          | 247        |
| 6.3.1. Procedury badawcze                                                                                                  | 247        |
| 6.3.2. Problemy badawcze i cele badań                                                                                      | 252        |
| 6.3.3. Hipoteza czy pytanie badawcze                                                                                       | 254        |
| 6.3.4. Błędy ekologiczmu i indywidualizmu                                                                                  | 256        |
| 6.3.5. Zmienne, zmienne pozorne i interakcje zmiennych                                                                     | 258        |
| 6.3.6. Wskaźniki zmiennych                                                                                                 | 264        |
| 6.3.7. Metody, techniki i narzędzia badań                                                                                  | 267        |
| Pytania i zadania kontrolne                                                                                                | 269        |
| Literatura podstawowa                                                                                                      | 270        |

### **część III. Zarys kognitywistyczno-konstruktywistycznej teorii pedagogiki medialnej**

|                                                                                                   |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>ROZDZIAŁ 1. Problemy pedagogiki medialnej (Bronisław Siemieniecki)</b>                         | <b>273</b> |
| 1.1. Podejście interdyscyplinarne w edukacji medialnej                                            | 274        |
| 1.2. Podejście systemowe w edukacji medialnej                                                     | 275        |
| 1.3. Eksperymentalne modele cyberszkoły                                                           | 278        |
| 1.4. Mity funkcjonujące w pedagogice medialnej                                                    | 281        |
| <b>ROZDZIAŁ 2. Teoria kognitywistyczna w edukacji wspieranej mediami (Bronisław Siemieniecki)</b> | <b>285</b> |
| 2.1. Uwagi wstępne                                                                                | 285        |
| 2.2. Kognitywistyczna teoria uczenia się                                                          | 288        |
| 2.3. Argumenty za i przeciw oparciu się pedagogiki medialnej na teorii kognitywistycznej          | 293        |
| 2.4. Badania nad wykorzystaniem mediów w edukacji oparte na teorii kognitywistycznej              | 295        |
| 2.5. Informacja i symbol w kognitywistycznej teorii wykorzystania mediów w edukacji               | 297        |
| <b>ROZDZIAŁ 3. Konstruktywizm w edukacji wspieranej mediami (Bronisław Siemieniecki)</b>          | <b>309</b> |
| 3.1. Konstruktywizm w edukacji                                                                    | 309        |
| 3.2. Wpływ mediów na uczenie się pozaszkolne                                                      | 314        |
| Pytania i zadania kontrolne                                                                       | 315        |
| Literatura podstawowa                                                                             | 316        |
| <b>Bibliografia</b>                                                                               | <b>317</b> |
| <b>Indeks nazwisk</b>                                                                             | <b>337</b> |
| <b>Indeks rzeczowy</b>                                                                            | <b>345</b> |